

Thans hebben wij zeer groote bedragen geleend aan Duitschland, dat jaren van schreienend creditnood heeft doorgemaakt. Wij maakten van dien nood gebruik om een hooge rente te vragen en kregen dien. Doch bijna alle leeningen zijn na vijf of zeven jaar te converteeren en reeds nu staat vast, dat dit, alles gelijkblijvende, zal gebeuren ook. Wij ontvangen dan ons geld terug en boeken als eenige winst enkele miljoenen extra rente.

Wat heeft ondertusschen Duitschland met dit geld gedaan?

Aan Rusland is een credit gegeven van 300 miljoen voor vier jaar, op voorwaarde, dat de inkoop van zouten gedaan worden in Duitschland. Thans spreekt men er over deze overeenkomst voor zes jaar te verlengen.

Roemenië sloot eveneens in Duitschland een groote leening op voorwaarde, dat de inkoop enz., zie boven!

Het arme ontredde Duitschland, zuchtend onder herstelverplichtingen en oorlogslasten, rechts en links geld leenende, is toch nog niet zoo arm of het leent flinke bedragen uit, om zich voor de toekomst enkele markten te veroveren.

Stel daartegenover ons rijke vaderland.

Wij leenen rechts en links geld uit. Zelfs de Staat, dien men, gezien het belastingbijlet, niet voor rijk zou houden, leent enkele honderden miljoenen aan Duitschland.

Dit verhindert ons niet om met dit land een handelsverdrag te sluiten op voorwaarden, die zouden doen vermoeden, dat wij de schuldenaar zijn.

Verder helpen we met ons geld de Duitse industrie op de been en maken een tariefwet (waarbij onze vrijhandelaars nog veel misbaar maken), die de industrieën der omringende landen in staat stelt, hier goedkoop in te voeren dan waar ook elders.

Een Engelsch staatsman schreef jaren geleden eens een boekje onder het motto: „Mijn zoon, gij weet niet met hoe weinig wijsheid ons land geregeerd wordt!“ Dit is een wijze spreuk.

Arnhem.

E. VISSER.

LITERATUUR EN KUNST.

De betekenis van Pennings werk.

III. Pennings geschriften (vervolg).

De groote gebeurtenis in het vorstelijk gezin, de geboorte van Prinses Juliana, op den 30en April 1909, gaf aan Penning een boekje in de pen „Een blijde moeder en een verheugd volk“, waarin hij vooral zich richtte tot het jonge Nederland en wees op de versterking van den band tusschen Vorstin en volk in de wederzijdsche blijdschap over de nieuwe loot aan den ouden Oranjestam: een boekje, geheel naar Pennings geest en onder de vele gelegenheidsgeschriften een van de beste. In datzelfde jaar 1909 gaf hij nog een tweede boek „voor het Nederlandsche volk“ bestemd: „Het Leven van Johannes Calvijn en zijn tijd“. Met alle waardeering voor de goede en illustratieve tekening van het leven van den grooten Geneefsch Hervormer, kunnen we toch van dit geschrift het ietwat hybridisch karakter niet ontkennen: 't boek was niet in de eerste plaats een verhaal, maar, in de beschouwing ook van Calvijn's tijd, een geschiedbeschrijving en tot dat laatste miste de ver teller Penning de gewenschte objectiviteit. Het is h.v. opmerkelijk, dat hij zich kortere of langere uitweidingen veroorloofde over de verhouding van Christendom en Politiek, het historisch materialisme, de berijming der Psalmen e.d., die persoonlijke reflecties waren op de stof, maar met die stof als zodanig weinig of geen verband hielden. Bovendien was ook de behandeling van Calvijn's tijd, d.i. van de doorwerking van de Reformatie-beginselen in Zwitserland en de West-Europese wereld, een tweede onderwerp, te omvangrijk en te veelomvattend voor een aanknoping bij het eerste. Geheel verteller weer was hij in zijn volgend boek „De bestorming van Arnhem“, dat in 1910 verscheen, en van de bange Novemberdagen uit 1813 een boeiend, en door de invoering van de elementen vordenking en onschuld, ook spannend verhaal gaf. Een gelegenheidsgeschrift uit 1910 was een boekje naar aanleiding van den 30en verjaardag van H. M. de Koningin „Om te doen gedenken“.

In 1911 gaf Penning allereerst een tweetal boekjes voor schoolgebruik (een uitgaven-genre, waarin hij slechts bij uitzondering heeft geproduceerd) de „Beknopte Geschiedenis der Christelijke kerk“ (een leerboekje) en „Hoofdpersonen uit de kerkgeschiedenis“ (een leesboekje). Aan dezelfde redenen, die ik boven aangaf, meen ik het te mogen toeschrijven, dat het laatste onmiskenbaar beter was dan 't eerste. Een grooter werk uit dat jaar was „De Leen van het Noorden“, de beschrijving van Gustaaf Adolfs strijd voor godsdienst- en gewetensvrijheid. Gegeven in den vorm van een doorlopend verhaal, bovendien gedragen door Pennings bewondering voor den Zweedschen Koning, die bij uitstek een figuur was voor Pennings behoefte aan

heldenvereering en behandelend een stof, die groote bekoring had voor zijn vroom gemoed, was het een goed boek, dat dan ook veel waardeering van de zijde der lezers vond.

Het bekendste geschrift uit dit jaar was echter het voortreffelijke eerste deel der Makkabeër-serie „Juda, de Makkabeër“. Niet slechts wist Penning daarin de aandacht te vestigen op den voor zijn meestendeels christelijke lezers in zijn onbekendheid interessanten Makkabeërtijd, maar ook deed hij den geestdrift opvlammen voor „Juda, de hamer“, wiens geschiedenis hij vertelde tot op het groote moment van den slag bij Beth-Zur (op den weg van Jeruzalem naar Hebron), toen hij met een klein legerijne een schare van 65000 vijanden versloeg. Het boek, in 't Amerikaansch en in 't Javaansch vertaald, maakte grooten opgang, onder lezers en recensenten beide.

Van het jaar 1912 vind ik in de aantekeningen geenerlei uitgave vermeld. Een bepaalde oorzaak daarvan kan ik niet aanwijzen: 't zou echter niet onmogelijk zijn, gezien de veelheid van uitgaven in 1913, kort na elkaar en vaak groot van omvang, dat Penning in 1912 steeds verzameld en gewerkt heeft met het oog op het komende jaar, waarin een grootsche nationale feestelijkheid stond gevierd te worden. In ieder geval zijn de boeken, die van 1913 dateeren, alle gewijd aan de herdenking van de vrijwording uit de Fransche heerschappij: het groote „gedenboek“ „Nederland en Oranje hereenigd“, dat in 8000 exemplaren verscheen, „In Naam van Oranje“, „Oranje Boven“, Gelderlands bevrijding van het Fransche juk“ en „De beide broeders“ (het laatste verscheen begin 1914). (Eveneens een gelegenheidsgeschrift was het boek over „De Vrijmaking der Surinaamsche Slaven“, dat, ter herinnering aan 1 Juli 1863, toen de vrijheid der slaven werd geproclameerd, door het „Suriname-Comité“ werd uitgegeven). Uit de veelheid van materiaal, dat Penning verzameld had, ontstonden ook nog twee boeken over de bevestiging van de zegeningen van 1813, „Waterloo“, (uitg. 1914) en „De laatste worsteling“ (uitg. 1924).

Na deze omvangrijke bijdrage tot „de geschiedenis van den dag“ zette Penning zich weer aan het vervolg van zijn „Makkabeër-serie“, waarvan in 1914 het tweede deel verscheen „Onder het veldteken der Makkabeërs“. Het behandelde den strijd van het steeds kleiner wordende hoopje getrouwen in Israël tegen de Syriërs en hun bondgenooten, maar ook tegen innerlijke verdeeldheid, ijveracht en verval, een heroïsche worsteling, in welke het veldteken der Makkabeërs voortocht en achterhoede was. In 't bijzonder aangrijpend was het gedeelte, waarin de dood van Juda bij Elasa werd getekend en de rouw, door het volk over hem bedreven. Ook van dit boek (dat onder den titel „Johannes Hyrkanus“ als vervolgserie in het „Chr. Volksblad“ had gestaan) verscheen een Javaansche vertaling. (Het derde deel „Makkabeës Triumphator“, dat de trits voltooide, kwam in 1916 van de pers).

Het is begrijpelijk en schier vanzelfsprekend, dat de wereldoorlog, die in 1914 begon, het onderwerp was van Pennings boeken der eerstvolgende jaren. Behalve „Om Gelre's Hertogskroon“, een verhaal uit de 14e eeuw, (uitg. in 1917) vertelden al Pennings verhalen van de verschrikkingen, die, blijken de couranten en de mededeelingen van ooggetuigen (immers steeds een bron van gegevens voor den auteur) in de naburige landen werden doorstaan: „Veelbewogen dagen“ (uitg. 1915), „Voor vrijheid en recht“ (uitg. 1915), dat van den toestand in Zuid-Afrika vertelde (oude liefde roestte bij een man als Penning zeker niet), „In het Granaatvuur“ (1916), „Servisch bloed“ (1916). En toen, in de Oost-Europesche landen allerwege de revolutie-ellende volgde op de oorlogsmislukkingen, lag ook daarin weer verhaalsstof voor den nooit uitvertelden verteller. „In den Revolutiestorm“ (uitg. 1918) bracht den lezer naar de Oekraïne, „In de Branding“ vertelde van de Russische revolutie en (het later uitgegeven) „Novemberstorm“ van de mislukte omwentelingspogingen in ons eigen land.

Telkens de feiten van den tijd volgend en de belangstelling der lezers voedend, vormen al deze boeken een betekenende groep van Pennings geschriften, omdat ze bij uitnemendheid christelijke volkslectuur waren en als zodanig ook in wijden kring werden geapprecieerd.

In deze jaren schreef Penning ook nog een verhaal uit de vaderlandsche historie „De Vaandrig van den Stedendwinger“, dat als feuilleton in „het Gereformeerd Knapenblad“ verscheen (of het in boekvorm is uitgekomen is mij niet bekend) en een vertelling uit den tijd van Herodes den Groote, die onder den titel „Van de Schermering tot het licht“ in 1920 als boek verscheen.

Overeenkomstig zijn gewoonte, om de viering van gedenkdagen met verhalen uit den tijd, die herdacht werd, te illustreren, gaf Penning in 1922 een tweetal boeken over de gebeurtenissen van 1572: „De Geuzenkapitein“, een herinnering aan Jacob Simonszoon de Rijk, en „De Opperkapitein van Zierikzee“. Ook is van 1922 het boek, dat den tijd van keizer Diocletianus (de

3e eeuw na Chr.) onder de aandacht der lezers bracht, „Het kruis in de Wolken“.

Over de boeken der laatste jaren hopen we in een volgend artikel (dat deze bibliographische schetsen besluiten zal) te handelen.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Dr P. H. Ritter Jr. De sociale betekenis van de Amusements-literatuur (broch. no. 3, jg. 1926 van „Practisch Christendom“, Uitg. G. J. A. Ruys' U. M. Zeist).

De bekende journalist-literator, Dr P. H. Ritter Jr. die in boeken als z'n „Zeeuwsche mijmeringen“, „Het land van wind en water“ e.d. blijk gegeven heeft van zijn frisschen kijk op de dingen evenzeer als van zijn stylistische vermogen, heeft niet lang geleden in de serie „Practisch Christendom“ een brochure uitgegeven over „De Sociale betekenis van de amusementsliteratuur“. Een onderwerp, inderdaad van bijzonder belang, juist een stof ook voor een man als Dr Ritter, die steeds zijn aandacht richt op de vragen van den dag en gaarne de actuele quaesties onder de oogen ziet, om dan met het vuur van den redenaar, dat hem in het bloed zit, zijn overtuiging te bepleiten. Het loont daarom de moeite, het betoog van Dr Ritter te volgen en zijn vonnis — want tot het uitspreken van een vonnis over de huidige amusementsliteratuur komt hij — te lezen.

In een inleidend gedeelte wijst de Schrijver er allereerst op, dat de sociale betekenis der literatuur ligt in den vat, dien zij heeft op den gemiddelden mensch. De nieuwe literatuur, met haar aesthetische en zielkundige verdiensten, heeft dien vat niet, wijl zij hoogstens een kleine groep van intellectueelen, maar niet de breede volksmassa bereikt, en is dus gering van maatschappelijke betekenis. In den breede toont Dr Ritter de oorzaak van dit verschijnsel aan: de literatuur in haar algemeenheid bevredigt niet de behoeften van de massa, omdat zij niet op de instincten van het volk is gericht. Zij mist in de eerste plaats dat wat de massa zoekt: positiviteit en volksromantiek, zij mist ook het primitieve, dat de massa-mensch in de gecompliceerdheid van het moderne leven niet vindt en toch begeert. En nu is het de amusements-lectuur, de detectiveroman in engeren zin, die dit ledig vult: deze verwezenlijkt, wat de individuele mensch begeert, maar in het geordende leven niet verkrijgen kan, hij komt tegemoet aan de opstandigheid tegen gemeenschapsregelingen en geboden, hij geeft wat de massa-mensch wil: huivering door geheimzinnigheid, actie door gevaarheid.

Dr Ritter gaat dan na, welke de eigenschappen zijn, die den ontspanningsroman dit vermogen schenken. Vooreerst zijn de figuren „functies in de technische dramatiek van het verhaal“, namen, zonder karakter, algemeenheden zonder persoonlijkheid. De detective, de rijkard, die bestolen wordt, de schoone vrouw om wie gevochten wordt, zijn de personen, gevarieerd wel in het bepaalde verband van eenig boek, maar standaardtypen toch, die altijd weer ten tooneele te voeren zijn. Daaruit vloeit voort, dat er geen reflexen zijn in het zieleleven van de dramatische personae: de lezers ondergaan den sensationeelen invloed van het gebeuren, niet de poppen, die in het handig in elkaar gezette spel worden bewogen. Terwijl de lectuur van een analyseerenden roman aandacht vraagt, werkelijkheidsbesef en aanpassingsvermogen, vordert de detectiveroman niets van wat op stemming gelijkt: slechts de zinnen zijn actief, maar dan ook zóó, dat ze over-prikkeld worden, onwezenlijk werken, zóó, dat terwijl de avonturendorst wordt geleest, steeds grooter dorst wordt gewekt. Juist door dit puur sensationeel karakter, moet de detectiveroman in z'n effect voortdurend worden verzaagd: de enkelvoudige moordgeschiedenis is niet meer voldoende: gecompliceerde verhoudingen zijn noodig, internationale conflicten, vaak van staatkundige aard, komen er aan te pas, en toepassing van de nieuwste vindingen op technisch, chemisch, of medisch gebied. Steeds meer moet het excentrieke worden gevonden en — natuurlijke wisselwerking — daardoor trekt de detectiveroman vooral de minst-evenwichtigen. In dit alles richt zich de amusementsliteratuur dus naar „het rudimentaire volksinstinct“.

Ook in haar verhouding tot ethische waarden is dit het geval. Bij al haar „brouwen van vuiligheid“ is er toch een niging tot rechtvaardiging. Veelal is de grootste misdadiger een zeer ridderlijk man, zijn van manieren en buitengewoon eergevoelig. De misdaad is dan ook geen zonde, maar een feit, dat de gelegenheid opent tot het demonstreeren van alle vormen van behendigheid, durf, combinatievermogen en technische vaardigheid; „de klemtoon valt niet op de afgrijpselijkheid der misdaad, maar op de geslepenheid harer bedrivers en achtervolgers“. Hoofdzak van heel de ethische constructie is „dat de lezer onder suggestie blijft en zich noch door een al te goeden moed, noch door vertwijfeling laat verleiden om het boek te sloeten“ en dat is niets dan een speculatie op de stompzinnigheid van den lezer. Maar — aldus zegt Dr Ritter scherp — „juist dat intens-ploetige

het, wa
gittig
voor e
nog, d
met „
tional
pathos,
meevoe
is er l
gevaarl
zijdin
rechtm

Na
zedeku
ments
tie. Er
inhou
gedwor
rend t
met al
en nie
verstan
in de
een re
logica

In d
deze li
af, ze
liefde,
het vol
zeve
tische
man is
en ver
de lev

Tege
echter
eerste
tering
Goede
een te
deels
worden

„volks
detecti
van al
nelis
de alor
ste on
want i
vulgair

Naas
als pro
Dat br
en den
rakter.
alles d
literatu

In e
met zij
ratuur,
lijke, s
in zich
van de
verbeel
fing en
van he
voor h
heffen,
belangi
bescha
schelijk
over d
proble
en ze
zond,

Ik n
ter ken
door e
den ga
weging
die de
en, vo
voorzie
chure

De
in ons
weten
overal
lijk. M
toch k
Nias
het ze

In
schrijft
tikel o
„The
Schlun
diene
eerste
de ont